

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовao комисију: 1.7.2026, Декан Факултета техничких наука у Новом Саду, на предлог Наставно-научног већа, бр. решења 012-199/32-2022		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1. Реба др Дарко	Редовни професор	Архитектонско-урбанистичко планирање, пројектовање и теорија, 25.2.2018.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду	Председник	
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
2. Кркљеш др Милена	Редовни професор	Архитектонско-урбанистичко планирање, пројектовање и теорија, 17.11.2021.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду	Члан	
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
3. Милинковић др Александра	Доцент	Архитектонско-урбанистичко планирање, пројектовање и теорија, 1.12.2020.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду	Члан	
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
4. Ђерчан др Бојан	Редовни професор	Регионална географија, 18.7.2025.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Природно-математички факултет, Универзитет у Новом Саду	Члан	
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
5. Врачарић др Милица	Редовни професор	Архитектонско-урбанистичко планирање, пројектовање и теорија, 25.9.2022.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду	Ментор	
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
6. Динуловић др Радивоје	Редовни професор	Сценска архитектура, техника и дизајн – сценски дизајн, 25.2.2013.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду	Ментор	
установа у којој је запослен-а		функција у комисији

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Име, име једног родитеља, презиме: Данијела (Грђан, Агица) Рогина 2. Датум рођења, општина, држава: 2.5.1976, Осијек, Република Хрватска 3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив: - Свеучилиште Јосипа Јурја Штросмајера у Осијеку, Филозофски факултет Осијек; Хрватски језик и књижевност; Професор хрватског језика и књижевности; - London Southbank University, Faculty of Arts and Human Sciences, Велика Британија; MA Planning Policy and Practice. 4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: 2019, Факултет техничких наука Универзитета у Новом Саду; Докторске академске студије Архитектура
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: „Пад и успон града: Квалитет живота и урбаног простора у функцији обнове градова у опадању”
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страница, поглавља, слика, схема, графикана и сл. Докторска дисертација под насловом „Пад и успон града: Квалитет живота и урбаног простора у функцији обнове градова у опадању“, кандидаткиње Данијеле Рогине садржи укупно 7 поглавља на 315 страница писаног текста, укључујући библиографију, индексе, прилоге и биографију кандидаткиње. Дисертација садржи 26 слика, као и 29 табела, 37 графикана и 1 прилог на додатних 19 страна. Главном делу рада претходи општа документација (стр. 1-9, без пагинације), која садржи: - Насловну страницу дисертације; - Кључну документацијску информацију на српском језику; - Кључну документацијску информацију на енглеском језику; - Садржај рада. Главни део дисертације садржи укупно седам поглавља (од 1 до 7) и има укупно 268 страница текста (од 1. до 268.). Структура главног дела рада је следећа: 1. УВОД (стр. 1-31.) 1.1 Дефинисање предмета истраживања 1.2 Фазе истраживања 1.3 Анализа досадашњих истраживања 1.4 Циљеви истраживања 1.5 Задаци истраживања 1.6 Систем хипотеза 1.7 Научне методе истраживања и методологија 1.8 Остварени резултати истраживања и њихова примењивост 2. КЉУЧНИ КРИТЕРИЈУМИ ШИРЕГ ТЕОРИЈСКОГ ОКВИРА ИСТРАЖИВАЊА И ГЛОБАЛНИ ГРАДОВИ У САВРЕМЕНОМ КОНТЕКСТУ (стр. 32-70.)

- 2.1 Глобално стање градова
- 2.2 Квалитет живота у градовима
- 2.3 Град и јавни простор
- 2.4 Град и културно наслеђе
- 2.5 Град и идентитет
- 2.6 Градови и природа

3. ГРАДОВИ У ОПАДАЊУ (стр. 71-115.)

- 3.1 Спецификације, дефиниције, типологија и значења
- 3.2 Градови у опадању кроз историју и данас
- 3.3 Стратегије и мере урбаног опоравка с циљем ублажавања и заустављања опадања градова
- 3.4 Студије случаја – градови у опадању након примене стратегија и мера

4. ОСИЈЕК КАО ГРАД У ОПАДАЊУ: ШИРИ КОНТЕКСТ И ЛОКАЛНЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ (стр. 116-154.)

- 4.1 Стање у Хрватској и хрватским градовима у односу на опадање
- 4.2 Мере и стратегије за менаџмент градова у опадању у Хрватској
- 4.3 Осијек – град у опадању

5. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И ДИСКУСИЈА (стр. 155-242.)

- 5.1 Анкета
- 5.2 Дубински интервјуи
- 5.3 Запис о личном искуству
- 5.4 Закључна разматрања емпиријског дела истраживања

6. МЕРЕ ЗА УБЛАЖАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ ЕФЕКТА ПРОЦЕСА УРБАНОГ ОПАДАЊА У ОСИЈЕКУ (стр. 243-258.)

- 6.1 Урбани садржаји и услуге
- 6.2 Уређење и квалитет јавног простора
- 6.3 Густина изграђености и естетика урбаног простора
- 6.4 Друштвено окружење

7. ЗАКЉУЧЦИ (стр. 259-268.)

БИБЛИОГРАФИЈА је приказана на укупно 19 страница текста (од 269. до 287.).

ИНДЕКС И ИЗВОРИ ГРАФИКА, СЛИКА И ТАБЕЛА су дати на укупно седам страница текста (од 288. до 294.).

ПРИЛОГ – анкетни упитник и одговори дати су на укупно 19 страница текста (од 295. до 313.).

Рад је закључен биографијом кандидаткиње датој на две странице текста (од 314. до 315.), а садржи и обавезни План третмана података на седам додатних страна.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Прво поглавље главног дела дисертације – Увод, садржи осам глава, од којих је прва композитна и чине је четири дела.

Прва глава посвећена је дефинисању предмета истраживања, а у њој кандидаткиња излаже следеће теме: Предмет истраживања (1.1.1.); Главни мотиви и повод за истраживање (1.1.2.); Значај теме истраживања у методолошком, друштвеном и научном погледу (1.1.3.); и, Терминологија (1.1.4.). Овим деловима прве главе рада претходи опсежан проблемски текст у ком кандидаткиња елаборира тему свог истраживања, наглашавајући значај феномена градова у

опадању на светском, интернационалном, националном, регионалном и локалном нивоу. Она се позива на низ релевантних истраживања, а такође и на енциклопедијске и речничке дефиниције појмова које користи, што ће доследно спроводити у својој докторској дисертацији у целини. Кандидаткиња посебно наглашава термилошки и проблемски оквир који преузима из докумената Европске уније, што је, такође, линија која се протеже кроз рад у целини. У том контексту, она се одмах позива и на детерминанте синтагме „градови у опадању” (*Shrinking Cities*), као на окосницу своје теме. Наведен је низ истраживања, дела и аутора посвећених овој теми у последњим деценијама, уз аргументовано објашњење властите мотивације кандидаткиње за истраживање. Како се у дисертацији тема урбаног опадања повезује са темом квалитета живота и урбаног простора, даље следи низ проблемских разматрања појединачних аспеката квалитета живота у градовима, које кандидаткиња с разлогом и исправно повезује у комплексан систем различитих међуодноса и међузависности. Тежиште она поставља на проблем јавног простора, уводећи и контекст економских, еколошких, друштвених, културалних и других параметара. Кандидаткиња одмах уводи и тему града Осијека, који ће у дисертацији и бити централни предмет проучавања, наводећи пет „кључних домена у којима се одражава повезаност и интерактивност” феномена „градова у опадању и квалитета јавног простора, односно, квалитета живота у урбаним срединама” (демографско и економско опадање и транзиција; урбанистички изазови; социјална кохезија и заједнице; перцепција и субјективни квалитет живота; политике и стратегије развоја). Предмет истраживања дат је јасно и одређено, уз позивање на велики број релевантних докумената и извора. Излажући главне мотиве и поводе за приступање истраживању, кандидаткиња се јасно одређује према двојном погледу на феномен – на општем, глобалном нивоу, али и на нивоу конкретних просторних нивоа (националном, регионалном и локалном), што комисија сматра значајним, посебно имајући у виду мали број студија у окружењу које сагледавају тему на на нижим просторним нивоима. Питање значаја теме истраживања у методолошком, друштвеном и научном погледу, сагледано је уверљиво и аргументовано. Посебну пажњу, Данијела Рогина посвећује термилошким питањима, која разматра продубљено и опсежно, позивајући се на различите изворе, али и на различите језике.

У другој глави, Данијела Рогина приказује **фазе и кораке** кроз које је своје истраживање спровела. Наводи се шест фаза рада: истраживање феномена градова у опадању генерално; преглед доступне литературе и досадашњих истраживања с посебним освртом на примеру града Осијека; истраживање и анализа решења и мера употребљених за заустављање и ублажавање процеса опадања на примерима компарабилних градова; формирање теоријског оквира; и најзад, спровођење емпиријског дела истраживања и доношење закључака.

Трећа глава чини важан део уводног поглавља, јер су овде аналитички приказана **претходна истраживања**, на чијим резултатима кандидаткиња и заснива свој приступ и поступак. Она је навела изузетно велики број истраживања која су спроведена у другим срединама, али је посебну пажњу посветила истраживањима спроведеним у региону, односно, у државама некадашње СФРЈ, непосредно везаним за проблемску тему градова у опадању (Маџура, Антонић са сарадницима).

У четвртој глави Данијела Рогина дефинисала је **циљеве истраживања**. Као примарни циљ, она види израду „методологије даљег истраживања феномена градова у опадању која се базира на документовању процеса, с посебним нагласком на утврђивању утицаја који омогућују заустављање и/или постизање повољније ситуације у односу на урбано опадање”. Кандидаткиња наводи листу фактора који утичу на квалитет урбаног живота, а она их види као критички алат

за постизање како примарног, тако и специфичних циљева дисертације, које затим таксативно наводи, а односе се на конкретну ситуацију града Осијека.

Задатке истраживања кандидаткиња излаже у следећој, **петој глави** своје докторске дисертације, непосредно их везујући за циљеве истраживања, аргументовано и утемељено. Она види шест основних задатака, од којих последњи, шести, представља идеју о применљивости резултата истраживања у непосредним урбаним праксима и политикама.

Као посебно значајан део уводног поглавља, кандидаткиња је у **шестој глави** рада дефинисала свој **систем хипотеза**, који почива на две тврдње, повезане управо са две подтеме које овај рад повезује: квалитет јавног градског простора директно утиче на општи квалитет живота у граду; феномен градова у опадању представља претњу квалитету урбаног живота, али и потенцијалну прилику за трансформацију града у складу са стварним, конкретним и специфичним потребама становника.

Седму главу кандидаткиња је посветила **приказу научних метода истраживања** које је применила, као и **методолошком приступу**. Коришћене су квалитативне и квантитативне методе, док су подаци прикупљани на три нивоа примарног истраживања: анкетни упитник, дубински интервјуи и запис о личном искуству. У проучавању грађе, користила је најпре историјске и типолошке методе, метод студије случаја, затим метод анализе, синтезе и компаративни метод, као и статистичке методе, док су закључци изведени индуктивним и дедуктивним поступцима.

У закључној, **осмој глави** уводног поглавља, Данијела Рогина је изнела свој став у односу на резултате истраживања и њихову могућу примену у различитим научним, истраживачким, стручним, као и друштвеним и културалним праксима.

Друго поглавље главног дела дисертације (**Кључни критеријуми ширег теоријског оквира истраживања и глобални градови у савременом контексту**) садржи шест глава.

Прва глава посвећена је теми **глобалног стања градова**. Кандидаткиња најпре даје увид у кључне у историјске периоде, догађаје и процесе који су утицали на перманентну променљивост градова. Посебна пажња посвећена је феноменима урбанизације, субурбанизације и глобализације, које кандидаткиња види као доминантне, али не и једине процесе који кроз своје међусобне односе данас радикално мењају градове, у просторном и егзистенцијалном смислу. Као реакцију, она види контра-урбанизацију и урбану регенерацију, сматрајући да ове појаве у великој мери утичу на градове у опадању. Такође, разматрајући радикални развој технологија и њихов утицај на стварање „паметних градова”, кандидаткиња са уздржаношћу квалификује овај концепт, а као контрапункт истиче концепт „виталног града”, наводећи различите погледе на разумевање вредности живота у савременом граду. Она са пажњом приказује и концепт „тринома урбане виталности”, што је даље у раду води ка следећој теми, квалитету урбаног живота.

Друга глава посвећена је теми **квалитета живота у градовима**, чије је побољшање кандидаткиња поставила као основну идеју водилу при спровођењу истраживања, посматрајући у том оквиру архитектуру и урбани простор „не као циљ сам по себи, већ као средство унапређења свакодневног живљења”. Она разматра, даље, различите процесе и изазове који негативно утичу на квалитет урбаног живота у 21. веку, укључујући у то друштвене, економске, еколошке и утилитарне параметре. Кандидаткиња наводи, анализира и вреднује различите концепте „идеалног града”, кроз историјске (најчешће утопијске) моделе, али и у савременом контексту. Тежњу Данијеле Рогине да пронађе, успостави и артикулише сопствено виђење „идеалног града” у данашњем друштвено-

политичко-економском контексту, комисија види као посебну вредност. Такође, она значајну пажњу поклања детаљном приказу и анализи великог броја студија, докумената и примера, које одређује као релевантне за формирање сопственог приступа истраживању тренутног и потенцијалног квалитета живота у граду Осијеку.

Трећа глава посвећена је теми **града и јавног простора**. Ова глава је композитна, и чине је два дела: Флексибилност и трансформабилност јавних простора и урбаних форми (2.3.1.) и Равноправност у јавним просторима (2.3.2.). Овим деловима треће главе претходи опсежан приказ идеја бројних аутора који су се у различитим периодима и са различитих позиција бавили јавним градским простором, уз изражен мотив кандидаткиње да аргументовано и утемељено осветли ову комплексну и трајно актуелну тему. На тај начин је она изградила дискурзивну позицију из које даље посматра конкретне појаве којима се бави, што комисија веома цени. Флексибилност и трансформабилност се овде сматрају вредностима које имају „неизмерни потенцијал за стварање или побољшање квалитета јавних простора градова у опадању”.

У оквиру дела треће главе другог поглавља, 2.3.2, Данијела Рогина истражује више него актуелну и релевантну тему равноправности у јавним просторима. Посматрајући у контексту епохе, сам избор ове теме комисија види као значајан, а посебно имајући у виду позицију из које је кандидаткиња приказује, анализира и тумачи, залажући се за јасно и целовито изражен систем вредности.

Тема **четврте главе** је **град и културно наслеђе**, док је **пета глава** посвећена теми **града и идентитета**. Ове две главе рада су и директној вези, јер у њима кандидаткиња елаборира „посреднички статус града”, који је истовремено глобалан и локалан, а усмерен је ка успостављању кохезије и интеграције. У томе се кандидаткиња непосредно позива на документе Европске уније, али и на радове великог броја релевантних аутора. Идентитет градова она посматра из различитих перспектива, да би установила да „град у савременом контексту више није само физички простор, већ комплексан симболички и културни систем у којем се идентитет појединца и заједнице непрестано преговара, производи и реинтерпретира”. Кандидаткиња са пуним правом наглашава значај урбаног идентитета, наводећи да се њена дисертација заснива на хипотези да „очување и интерпретација аутентичног идентитета града захтевају интегрисани, партиципативни приступ у којем заједнички учествују становници, градске институције и интердисциплинарни тим стручњака”. Комисија овај став кандидаткиње сматра кључно значајним.

Шеста глава посвећена је односу **градова и природе**. Позивајући се на различита истраживања и пројекте Уједињених нација, Европске уније и Републике Хрватске, додирујући и случај града Осијека, она исправно закључује да „однос природе и урбаних форми показује да одржив развој градова више не може бити посматран одвојено од еколошких и друштвених аспеката, те да се налази у константном стању промене”.

Треће поглавље главног дела дисертације (**Градови у опадању**) садржи четири главе.

Прва глава трећег поглавља, насловљена као **Спецификације, дефиниције, типологија и значења**, посвећена је успостављању јасног одређења кандидаткиње спрам свих ових појмова. И овде се она позива на бројна истраживања и изворе, како би формирала и приказала типолошке класификације градова у опадању, а посебно према трајању и времену опадања.

Даље, у **другој глави** рада, посвећеној **градовима у опадању кроз историју и данас**, Данијела Рогина приказује настанак и развој феномена почевши од античког Рима, па све до 21. века. Она приказује и критички анализира радове и

идеје различитих аутора, наглашавајући као основну карактеристику савремених европских градова у опадању „губитак становништва у средишњим подручјима уз појаву субурбанизације”, као и став да „феномен градова у опадању има дугу историју, али често није непосредно уочљив јер се појављује у оквиру других кризних стања”, те да данас „добија све више на самосталном значају и простору у јавном дискурсу”. Имајући у виду комплексност теме, ова глава је конципирана као композитна, и садржи три посебна дела: Карактеристике, типологија и главни узроци градова у опадању (3.2.1), где се кандидаткиња одлучује да прихвати и прикаже пет типова (према Волф и Вихман) и осам основних узрока опадања градова; Последице и проблеми градова у опадању (3.2.2.), где се ослања на хеуристички модел Хазеа и сарадника, као и поделу на „тврде” и „меке” последице опадања; Позитивни аспекти градова у опадању (3.2.3.), где се залаже за афирмацију феномена градова у опадању са становишта потенцијала за промене и трансформације.

Трећа глава трећег поглавља дисертације посвећена је **стратегијама и мерама урбаног опоравка, с циљем ублажавања и заустављања опадања градова.**

Кандидаткиња најпре наводи и анализира стратегију одрживог развоја као, по њеном уверењу, једну од најутицајнијих стратегија 21. века, будући да полазишта овог концепта представљају и важан део стратегија за обнову градова у опадању. Надаље је дата критичка анализа других релевантних стратегија (стратегије озелењавања; стратегија одређивања адекватних површина земљишта; урбана пољопривреда или урбане фарме; банке земљишта; стратегије одржавања; стратегије ширења; планирање града с циљем предвиђања будуће фазе опадања), као и приказ мера за ублажавање урбаног опадања, укључујући и главне покретаче опоравка градова захваћених феноменом. У посебном делу ове главе, кандидаткиња разматра специфичне факторе ревитализације и побољшања квалитета живота градова у опадању (3.3.1.), ослањајући се на пет основних категорија чинилаца који „покрећу или промовишу поновни демографски раст и опоравак градова”, а које су дефинисали Хасе и сарадници. На основу тога, кандидаткиња даје и табеларни преглед градова који су били успешни у редукцији опадања.

Четврта глава посвећена је **студијама случаја – градовима у опадању након примене стратегија и мера.** Кандидаткиња је изабрала четири примера, која је приказала и аналиzirала: Шалготарјан у Мађарској (3.4.1.), Острава у Чешкој Републици (3.4.2.), Братислава у Словачкој (3.4.3.) и Лајпциг у Немачкој (3.4.4). Изабраним примерима она је посветила завидну пажњу, детаљно их је проучила на основу доступне документације и претходних истраживања и приказала на јасан и уверљив начин.

Четврто поглавље главног дела дисертације (**Осијек као град у опадању: Шири контекст и локалне специфичности**) садржи четири главе.

Прва глава посвећена је **стању у Хрватској и хрватским градовима у односу на опадање.** Овде је кандидаткиња приказала кретање броја становника у 17 градова у Хрватској на основу пописа из 2001, 2011. и 2021. године, из којег је видљиво да је у свим великим градовима дошло до смањења број становника. Као посебно значајан податак за дисертацију, кандидаткиња наводи чињеницу да је град Осијек „угрозио своју макро регионалну, средишњу позицију услед пада броја становника испод 100.000”, будући да је по попису из 2021. у њему живело 96.848 људи.

У **другој глави**, кандидаткиња приказује **мере и стратегије за менаџмент градова у опадању у Хрватској**, дефинисане различитим документима и одлукама на националном нивоу.

Трећа глава представља и централни сегмент истраживања, а насловљена је као

Осијек – град у опадању. Ова глава је композитна и састоји се од седам делова: Положај и фактори урбаног развоја града Осијека (4.3.1.); Осјечка демографија кроз пописе становништва и мотивацију емиграције (4.3.2.); Економски развој Осијека у контексту процеса опадања (4.3.3.); Просторне манифестације урбаног опадања у Осијеку (4.3.4.); Фактори квалитета живота у Осијеку и процес урбаног опадања (4.3.5.); Тржиште некретнина у Осјечко-Барањској жупанији и граду Осијеку (4.3.6.); и, Стратегије развоја града Осијека и стратешки пројекти (4.3.7.). Кандидаткиња на самом почетку даје јасне, недвосмислене и утемељене аргументе за избор Осијека за предмет свог истраживања градова у опадању. У случају Осијека, највећег града у Славонији, а четвртог по величини у Хрватској, управног, судског, индустријског, академског и културног средишта Осјечко-барањске жупаније, процес урбаног опадања резултирао је и променом, условно говорећи, статуса овог града, будући да је број становника постао мањи од сто хиљада. Такође, Осијек је, као стари индустријски град ка коме је гравитирало становништво са велике територије, колапсом већине предузећа изгубио економску снагу, утицај и позицију. Најзад, то је град у ком кандидаткиња живи и ради, те, поред свих истраживачких алата и техника који су јој били на располагању, има и властито егзистенцијално искуство Осијека, данас, и у непосредној прошлости.

У овом делу истраживања, Данијела Рогина се ослања на бројне изворе, примарне и секундарне. Такође, будући да је имала приступ различитим документима, архивима, градским институцијама, истраживањима, плановима и пројектима, као и регулативи на локалном, регионалном и националном нивоу, она је успела да изгради чврсту истраживачку позицију. Подаци које излаже у овом делу града, као и нумерички и графички документи, обезбеђују одличан увид у актуелну ситуацију града Осијека, али и поглед на историјске околности у којима се овај град развијао, док је данас је у опадању. Процес урбаног опадања овде је анализиран и документован на бази великог броја релевантних аспеката, претходно утврђених у теоријском делу рада. Анализирани су сви важни показатељи, укључујући и оне области у којима Осијек не показује типичне негативне трендове. Кандидаткиња и у овом делу наводи референтне радове и ауторе, али сада доминантно из локалног и регионалног простора, а чији је рад непосредно везан за различите проблемске аспекте Осијека као урбане структуре. Данијела Рогина се и овде ослања и на значајне стратегије, каква је Стратегија развоја урбане агломерације (СРУА) Осијек 2021-2027, која је „препозната и призната од стране Европске уније као кључни алат” за утицај на феномен градова у опадању. Даље у тексту, кандидаткиња наводи низ конкретних пројеката који су у корелацији са овом стратегијом, или су њен део. На основу тога, она закључује „да је град Осијек активно укључен у поништавање негативних ефеката града у опадању и путем спровођења низа квалитетних, иновативних и савремених пројеката”. Овакво гледиште представља, заправо, и дискурзивну позицију саме кандидаткиње. Важно је напоменути да је кандидаткиња у овај део рада укључила и низ ауторских прилога – фотографија, графикона, табела, као и графичких докумената преузетих из релевантних извора. Комисија овакав приступ кандидаткиње цени и сматра овај део истраживања важним научним доприносом.

Пето поглавље главног дела дисертације (**Резултати истраживања и дискусија**) садржи пет глава.

Кандидаткиња је најпре нагласила које је методолошке поступке користила у примарном, емпиријском истраживању, и поделила их је на једну квантитативну методу – анкетни упитник, и две квалитативне методе – дубински интервју, и запис о личном искуству пресељења у средиште града Осијека. Применом ових

метода, она је тежила свеобухватности сазнања о градовима у опадању, као и даљем доказивању релевантности овог феномена за град Осијек. Однос према реализацији ових циљева и проверу хипотеза према методолошким категоријама она је приказала у посебној табели.

У даљем тексту, кандидаткиња је подробно описала све фазе и поступке примењене у емпиријском истраживању. У **првој глави** је приказала све релевантне податке о креирању **анкетног упитника** и спровођењу **анкете**, кроз три дела који ову главу композитно чине: Методологија израде анкетног упитника (5.1.1.); Резултати анкете становника града Осијека (5.1.2.); и, Дискусија о резултатима анкете (5.1.3.). Темелј за израду упитника чинила је дубинска анализа феномена градова у опадању, те његова повезаност са елементима квалитета градског простора и урбаног живота, а која је приказана у претходним деловима рада. Примењени приступ показао је систематичност кандидаткиње у сагледавању обимне грађе, као и способност синтезе у примени закључака у оквиру емпиријског дела истраживања. Анкетни упитник је постављен јасно, а истраживање у овом делу фокусирано на централно подручје Осијека, за које су претходне анализе показале да је највиталнији део града са израженим елементима који позитивно утичу на квалитет живота. У том смислу, управо су закључци анализе мишљења и ставова становника у вези са овим делом града послужили као основа за даље предложене мере на успоравању и/или поништавању негативних ефеката урбаног опадања у Осијеку. Комисија је мишљења да су резултати обрађени и приказани прецизно, тако да недвосмислено воде ка изнетим закључцима.

Друга глава је композитна и састављена од два дела, а кандидаткиња ју је посветила приказу **дубинских интервјуа**, и то кроз разматрање методологије израде дубинских интервјуа и резултата (5.2.1.); и, **компаративној анализи и синтези резултата анкете и дубинских интервјуа становника Осијека** (5.2.2.). Дубински интервјуи овде су послужили као метода за „шири и детаљнији увид у социокултурну, али у стручну феноменологију, како концепта градова у опадању тако и елемената који утичу на квалитет живота и простора“. Структура интервјуа обухватала је неколико јасно дефинисаних целина, а интервјуи су укључивали шест особа – две становнице центра града и четири особе чија је професионална делатност повезана са областима које су претходна истраживања показала релевантним (архитектура, урбанизам, тржиште некретнина). Резултати дубинских интервјуа су тумачени јасно, те преклопљени са претходно изнетим резултатима обраде анкетног упитника, како би водили ка још утемељенијим закључцима о могућим утицајима квалитета урбаног простора и живота на регенерацију градова у опадању.

У **трећој глави** петог поглавља, кандидаткиња је приказала **запис о личном искуству**, кроз два дела: методологију израде записа о личном искуству (5.3.1.); и, запис о личном искуству досељења у средиште града Осијека (5.3.2.). Комисија сматра да је овај врло деликатан задатак који је кандидаткиња сама поставила – да своје лично искуство доведе у релацију и равнотежу са научно-истраживачким карактером и садржајем целокупне дисертације – она реализовала на одмерен и промишљен начин, чиме је раду дала специфичан додатни слој.

Четврту главу овог поглавља кандидаткиња је посветила **закључним разматрањима емпиријског дела истраживања**. Она овде наводи да је истраживање потврдило да су елементи који чине квалитет живота и јавног простора у центру Осијека израженији, те да је степен задовољства становника њима углавном врло висок. Такође, она сматра да је истраживање показало да су фактори квалитета живота у центру Осијека другачије ранжирани него што је претходно теоријско истраживање показало. У наставку, кандидаткиња наводи ранг листу фактора који су, према резултатима истраживања, допринели новом

насељавању у средиште Осијека, а то су: уређење и квалитет јавног простора; урбани садржаји и услуге; густина изграђености и естетика урбаног простора; и, друштвено окружење. Резултати указују на образац урбаног опадања карактеристичан и за друге градове региона, при чему градско средиште задржава демографску стабилност, док се процес депопулације одвија на нивоу града у целини. Иако веза између фактора квалитета живота и континуираног насељавања централног подручја није директно квантификована у овом истраживању, резултати рада указују да су висок квалитет живота и квалитет јавног простора у центру Осијека имали значајну улогу у очувању његове виталности и привлачности за становање, упркос укупном процесу урбаног опадања. У овом делу рада, кандидаткиња даје и врло добро систематизован табеларни преглед свих закључака емпиријског истраживања, које у целини комисија високо цени.

Шесто поглавље главног дела дисертације (Мере за ублажавање негативних ефеката процеса урбаног опадања у Осијеку) садржи четири главе.

На почетку, кандидаткиња наводи структуру систематског приступа који она види као адекватан за унапређење квалитета простора и живота у Осијеку, ослањајући се на Европске стратегије, стратегије Републике Хрватске, стратегије Осјечко-барањске жупаније, стратегије и акционе планове града Осијека и акционе планове на нивоу градских четврти Осијека. Покривајући све релевантне просторне нивое, а базирајући се подједнако утемељено на сопственом истраживању, у четири главе рада које следе, она систематизује препоруке.

У **првој глави**, под насловом **Урбани садржаји и услуге**, као значајне мере предлаже разнолике захвате урбане регенерације које укључују и мање и веће интервенције. Оне се крећу од изградње нових културних садржаја и додатне активације постојећег културног наслеђа, преко решавања саобраћајних проблема и имплементације примерених нових технологија и технолошких приступа, па све до малих интервенција које укључују урбани мобилијар и опрему јавних простора. Предложене мере усмерене су и ка увођењу додатних садржаја и програма (занатство, спорт и рекреација, садржаји примарно намењени деци и особама старије доби и друго), као и ка диверсификацији јавних догађања.

Друга глава посвећена је **унапређењу и квалитету јавног простора**. Овде кандидаткиња предлаже следеће мере: равноправније уређење јавног простора средишта града Осијека у односу на разне актере друштва; наставак озелењавања средишта града уз диверсификацију зелених површина; даље проширење пешачке зоне иницијално осмишљене од стране архитекте Мишчевића; наставак развоја и уређења јавних простора приобаља Драве; и, квалитетније уређење унутарблоковских простора.

У **трећој глави**, пажња је посвећена **густини изграђености и естетици урбаног простора**. Овде кандидаткиња предлаже следеће мере: унапређење естетике и идентитета градског средишта експонирањем свих врста наслеђа; и, доношење стратешких докумената и обнову историјских грађевина.

Тема **четврте главе** је **друштвено окружење**. Овде су предложене следеће мере: мере усмерене ка повећавању досељавања у град Осијек; ограничавање утицаја инвеститора; повећање партиципације становника града Осијека у планирању јавних простора; побољшање безбедности грађана; као и, субвенционiranу продају или најам стамбеног простора у средишту града.

Све мере наведене у шестом поглављу докторске дисертације детаљно су разрађене и презентоване јасно и систематично.

У **седмом поглављу** главног дела дисертације изнети су **закључци**.

Методологија примењена у раду омогућила је релевантно сагледавање негативних и позитивних тенденција, уз јасну свест о специфичностима локалног контекста

Осијека као града у опадању. У том погледу, кандидаткиња је формулисала и представила следеће закључке:

1. Најужи центар града и у претходне две деценије остао је атрактиван за нова досељавања, док је истовремено број становника на нивоу града опадао.
2. Један од кључних разлога за досељење садашњих становника била је смањена употреба аутомобила те коришћење и даље присутних разноврсних садржаја. Наслеђивање је представљало чест разлог становања у средишту града.
3. Код испитаника превладава задовољство у односу на тренутне услуге и садржаје (здравствене, социјалне, друштвене, економске, културне или угоститељске) које се налазе у Горњем граду и средишту Осијека, уз постојање незадовољства везаног уз недовољну заступљеност појединих категорија (спортско-рекреативни садржаји, продавнице мешовитом робом, садржаји за децу или особе старије добне групе). Већа заступљеност наведених елемената допринела би и повећању квалитета простора и живота.
4. У односу на разлоге и мотивацију посећивања средишта града Осијека најдоминантнији разлози су активности везане за провођење слободног времена и обављање административно-пословних обавеза.
5. У средишту града се организује довољно друштвених догађања, која су веома посећена и популарна, али је њихова диверсификација такође изразито потребна. Децентрализацијом догађања која се тренутно одвијају најчешће у средишту града повећала би се атрактивност осталих градских четврти.
6. Паркирање, побољшана саобраћајна повезаност и безбедност пешака у пешачким зонама, те унапређена јавна инфраструктура, неке су од кључних ставки које треба побољшати у средишту града.
7. Идентификована је велика заинтересованост за волонтирање грађана у активностима везаним за повећање квалитета јавних простора.
8. Уређење и квалитет јавног простора представља врло важан елемент при одабиру локације за становање, као и мотивације за посећивање било којег дела града.
9. У средишту града постоји задовољавајући број зелених површина и паркова, али је потребна њихова диверсификација у односу на разноврсност облика и намену, као и функционалност.
10. У односу на прилагођеност центра града особама с инвалидитетом и отежаним кретањем закључено је да су потребна побољшања у виду имплементације архитектонских и других мера као и шира примена универзалног дизајна.
11. Унутарблоковски простор на подручју средишта града није довољно квалитетно уређен те је потребно активно деловање на низу управних нивоа како би се овај простор учинио функционалнијим и квалитетнијим.
12. Јавни простор у средишту града тренутно није адекватно уређен за равноправно коришћење свих група у друштву, у домену заступљености садржаја, разноврсности функција и елемената. На унапређењу овог сегмента треба радити у будућности.
13. Истраживање везано уз густину изграђености и естетику урбаног простора показало је да не постоји објективна слика чињеничног стања у средишту града те је потребно спровести додатну, темељну анализу густине изграђености средишта града која би јасно идентификовала проблеме, потребе и потенцијале те представљала основу за даље, транспарентно планирање града. Додатно је потребно повећати информисаност становника о естетским вредностима јавног простора и

архитектонских објеката.

14. Историјски објекти, за које већински део испитаника сматра да их је потребно хитно обновити, утичу директно на квалитет јавног простора. Зато треба израдити акциони план обнове који обухвата попис објеката и њихово стање, процену трошкова, имовинско-правне односе, те преглед могућих опција и приступа реконструкцији.

15. У односу на идентитет средишта града Осијека који се везује за историјски период, најдоминантнија је сецесија те је закључено да је потребно уложити значајне напоре како би се боље презентовало наслеђе из осталих историјских периода, а које би могло постати значајан елемент идентитета града у целини (римски остаци Мурсе, средњовековно-турска баштина, барок, класицизам, социјалистичка баштина и архитектура савременог доба).

16. Забележен је изразито позитиван став грађана Осијека према партиципацији. Овај велики потенцијал треба адекватно искористити при планирању повећања квалитета јавног простора у средишту града Осијека, након што се имплементира адекватан, нови поступак партиципације.

Библиографија садржи 237 јединица, као и 15 докумената који спадају у групу стратегија, закона и других докумената релевантних за управљање Градом Осијеком, те девет докумената Државног завода за статистику Републике Хрватске и 22 докумената из законодавства Европске уније.

Индекс и извори графика, слика и табела укључују: попис графика са укупно 37 јединица; попис слика са укупно 26 јединица; и, попис табела који садржи укупно 29 јединица.

Анкетни упитник и одговори, који су дати као прилог, чине значајан део рада, јер дају детаљан и веома конкретан увид у примарно истраживање које је кандидаткиња спровела и представила на јасан и уверљив начин.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у складу са *Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду* који је повезан са садржајем докторске дисертације. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду уредника часописа о томе.

M51 Rogina, D., 'The Integration of Ancient Heritage in a Modern City: A Case of Osijek, Croatia', *Arhitektura i Urbanizam*, 55 (2022), pp. 61–68, <https://doi.org/10.5937/a-u0-35421>.

M23 Rogina, D., and R. Dinulović, 'Achieving Sustainable Urbanization of the National Theatre in London through Change of Use and Functions of Architecture', *Electronic Journal of the Faculty of Civil Engineering Osijek-E-Gfos*, 23 (2021), pp. 11–21, <https://doi.org/10.13167/2021.23.2.>; <https://hrcak.srce.hr/file/388242>

Rogina, D., and I. Šandrak Nukić, 'The Role of Financial Viability in Sustainability and the Increase of Green Roofs as Elements of Green Infrastructure', *Ekonomski Vjesnik / Econviews: Review of Contemporary Business, Entrepreneurship and Economic Issues*, 34.1 (2021), pp. 199–211, <https://doi.org/10.51680/ev.34.1.15>.

M33 Rogina, D., and I. Šandrak Nukić, 'Green Roofs and Sustainability of Urbanisation', in *Proceedings of the 9th International Scientific Symposium Region, Entrepreneurship*,

Development (RED 2020) (Osijek: Faculty of Economics, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, 2020), pp. 1338–1352, ISSN 1848-9559.

- M45 Rogina, D., and I. Šandrk Nukić, 'Strategic Approach to Aging Population', in *Contributing Sustainable Development through Management of Age-Friendly Urbanism*, ed. by Ivana Barković Bojanić and Aleksandar Erceg (Osijek: Faculty of Economics, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, 2021), pp. 105–123, ISBN: 978-953-253-168-8.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Међу различитим и разнородним приступима – научним, истраживачким и стваралачким, кандидаткиња је изабрала да као кључну линију своје дисертације разматра везу између квалитета живота и јавног простора, с градовима у опадању. Ове теме обухватају разнолике домене урбанистичког и просторног планирања, развоја друштва и заједница, и могу бити анализирани у односу на урбанистички, архитектонски, економски, друштвени, демографски, историјски, социјални, културни или семантички контекст. Кандидаткиња закључује да је управо мултидисциплинарност у приступу средство које може омогућити свеобухватност анализе проблема, па тиме зајамчити и његово успешно решавање у конкретним ситуацијама и околностима. У оквиру разматрања главног циља рада – утврђивања значаја квалитета јавних простора и квалитета урбаног живота у градовима у опадању, али и у градовима уопште – теоријским и емпиријским истраживањем представљеним у овој дисертацији потврђено је да ови елементи имају кључну улогу.

Анализа предметног простора истраживања обухватила је карактеристичне аспекте града Осијека, с циљем идентификације релевантних чинилаца за контекстуализацију његовог садашњег стања, као и у сврху документовања процеса урбаног опадања. Закључено је да се Осијек убраја у градове у којима је овај феномен присутан, те да су поред неповољних демографских кретања, у просторној структури града уочљиве и просторне манифестације опадања, праћене смањењем квалитета живота. Међу уоченим негативним трендовима издвајају се и структурна, тешко променљива ограничења, али, са друге стране, и области у којима Осијек не показује типичне негативне трендове. Како је анализа показала да је центар Осијека највиталније градско подручје, емпиријско истраживање је било усмерено ка идентификацији фактора који доприносе креирању позитивних квалитета живота и простора у средишту урбане целине, а који у том смислу могу представљати основу за даље интервенције на обнови града у опадању. Закључци су детаљно таксативно наведени у поглављу V овог извештаја, а посебно су усмерени ка унапређењу садржаја, морфологије, идентитета, функционалности и опремљености простора, чиме би се могао подстаћи развој социјалних, економских, инфраструктурних и других токова и ублажити негативни ефекти урбаног опадања.

Дефинисани методолошки поступак омогућио је доношење поузданих закључака, заснованих на анализи обимне грађе, конкретног просторног оквира уз сагледавање великог броја фактора, као и на интеграцији ставова грађана као учесника истраживања. Због свега наведеног, као и због свеобухватности приступа, додатно је закључено да се предложена методологија може применити и у градовима сличне величине и регионалног положаја, уз пажљиво прилагођавање специфичностима сваког појединачног случаја.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА: Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.
Након пажљиве, детаљне и свеобухватне анализе, Комисија је начин приказа и тумачење резултата истраживања спроведеног у оквиру докторске дисертације Данијеле Рогине под насловом „Пад и успон града: Квалитет живота и урбаног простора у функцији обнове градова у опадању“ оценила као веома квалитетан, а сам рад као допринос разматрању нових пракси и нових приступа студијама архитектуре и града.
IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање. Навести нумеричке податке о резултатима провере оригиналности рада и дати текстуално образложење.
1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме? Комисија закључује да је докторска дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме ове докторске дисертације.
1. Да ли дисертација садржи све битне елементе? Дисертација садржи све битне елементе неопходне за позитивну оцену дисертације.
2. По чему је дисертација оригиналан допринос науци? Докторска дисертација кандидаткиње Данијеле Рогине „Пад и успон града: Квалитет живота и урбаног простора у функцији обнове градова у опадању“, представља оригинални допринос науци: • као истраживачки рад у којем су темељно и свеобухватно анализирани, тумачени, на јасан начин систематизоване и повезане две теме – феномен градова у опадању (глобално, те у националном, регионалном и локалном оквиру), и квалитет живота и урбаног простора, чиме је остварен допринос на општем плану; • као модел мулти- и интердисциплинарног истраживања, којим се отварају нове могућности за даље теоријске студије, али и за деловање струке; • као рад на пољу локализације глобалног феномена (нарочито имајући у виду његову присутност и недостатак тематских истраживања у нашем окружењу), кроз документовање процеса и дефинисање предлога мера за обнову; • кроз дефинисање методолошког поступка, који је обухватајући широк спектар фактора и комбинујући квалитативне и квантитативне истраживачке методе, омогућио доношење поузданих закључака, те би се, уз пажљиво прилагођавање локалним специфичностима, могао користити у истраживањима градова у опадању у нашем регионалном простору.
3. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања? Комисија није уочила битне недостатке дисертације, па тиме ни њихов утицај на резултате истраживања.
4. Образложење резултата провере оригиналности рада (нумерички и наративно): Рад је проверен у софтверу за детекцију плагијаризма <i>iThenticate</i>, у Библиотеци ФТН-а, о чему је Комисија извештена путем електронске поште. Укупан проценат подударности износи 11%, док је појединачна подударност из укупно 501 идентификованог извора мања од 1%.

X	ПРЕДЛОГ:
	На основу наведеног, комисија предлаже:
	а) да се докторска дисертација прихвати, а кандидаткињи одобри одбрана; б) да се докторска дисертација врати кандидату на дораду (да се допуни односно измени); в) да се докторска дисертација одбије.

Место и датум:

Нови Сад, 8. 7. 2026.

1. др Дарко Реба, редовни професор

_____, председник

2. др Милена Кркљеш, редовни професор

_____, члан

3. др Александра Милинковић, доцент

_____, члан

4. др Бојан Ђерчан, редовни професор

_____, члан

5. др Милица Врачарић, редовни професор

_____, ментор

6. др Радивоје Динуловић, редовни професор

_____, ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај и да исти потпише.